

PRÁVNÝ RÁMEC DOBROVOLNÝCH HASIČSKÝCH ZBOROV OBCÍ

LEGAL FRAMEWORK OF VOLUNTEER MUNICIPAL FIRE DEPARTMENTS

MICHAL BALLAY

ABSTRACT: *The article points out the legal status and position of the voluntary fire department dealing with adverse events, whose task is to protect the residents and other subjects of the law. The article focuses on the fire brigades, which are within the establishment competence of the self-government. It also highlights the importance of volunteer fire brigades in municipalities and their subsequent position in the overall distribution of forces and resources in the Slovak Republic. In more detail, firefighting units are categorized according to the degree of danger and the current number of voluntary fire brigades of municipalities in the Slovak Republic.*

KEYWORDS: *Fire department, Law, Degree of danger*

ÚVOD

Jednou zo záchranných zložiek integrovaného záchranného systému sú hasičské jednotky, ktoré sú zastúpené v základných a ostatných záchranných zložkách. Medzi základné záchranné zložky patrí Hasičský a záchranný zbor a ostatné záchranné jednotky sú definované v znení § 30 zákona č. 314/2001 Z.z. o ochrane pre požiarmi. Dôraz pre ďalšie potreby článku bude zameraný na hasičskú jednotku, ktorá je v zriaďovateľskej kompetencii samosprávy – dobrovoľný hasičský zbor obce.

1. VYMEDZENIE POJMOV DOBROVOLNÝ HASIČSKÝ ZBOR – DHZ A DOBROVOLNÝ HASIČSKÝ ZBOR OBCE - DHZO

V prvom rade je potrebné rozpoznať dva veľmi odlišné termíny **Dobrovoľný hasičský zbor (DHZ)** a **Dobrovoľný hasičských zbor obcí (DHZO)**. Na úvod v skratke, nižšie podrobne: DHZO sú zriadené zo zákona, DHZ z vôle ľudí – občanov.

DHZ je občianske združenie a základnou organizačnou jednotkou v štruktúre Dobrovoľnej požiarnej ochrany, pôsobiace na úseku ochrany pred požiarmi. Členom DHZ môže občan Slovenskej republiky po dovŕšení 15 roku života. Členovia majú svoj rovnosťový predpis, vyznamenania DPO SR a štatút o povyšovaní. Svoje úlohy plní a rozvíja činnosť podľa Stanov DPO SR, podľa zákona č. 314/2001 Z. z. o ochrane pred požiarmi, zákonom č. 369/1990 Z. z. o obecnom zriadení a ďalšou súvisiacou legislatívou. V zmysle spomínaných predpisov, DHZ pracuje a plní úlohy na úseku požiarnej ochrany, výchovy detí a mládeže, organizovaní spoločenských podujatí a je nositeľom hasičských tradícií.

DHZO je hasičská jednotka obce alebo mesta. Členovia DHZO majú minimálne 18 rokov, musia byť riadne vyškolení, spôsobilí na právne úkony a zdravotne spôsobilí. Za člena DHZO ho prijíma obec ako zriaďovateľ, a majú funkčné označenie. Po prijatí musí každý záujemca absolvovať základnú prípravu členov hasičských jednotiek kde dostane základné informácie o legislatívnych nariadeniach, vecných prostriedkoch, taktike zdolávania požiarov, prvej pomoci a ďalších témach súvisiacich s požiarou ochranou. Ďalej je každý člen vzdelávaný podľa potrieb a požiadaviek jednotlivých zborov. Z hľadiska funkčného označenia rozoznávame veliteľa a člena DHZO. **Veliteľ hasičskej jednotky** je osoba odborne spôsobilá na výkon tejto funkcie. Odbornú spôsobilosť veliteľa hasičskej jednotky dokladuje osvedčením o odbornej spôsobilosti veliteľa dobrovoľného hasičského zboru, ktoré vydá Okresné riaditeľstvo Hasičského a záchranného zboru. Veliteľa DHZO vymenúva a odvoláva obecné/mestské zastupiteľstvo, pričom musí byť vydaný menovací dekrét. Medzi úlohy veliteľa môžeme zaradiť:

- zodpovedá za činnosť a pripravenosť jednotky jej zriaďovateľovi, a rozhoduje o zaradení a vylúčení člena z hasičskej jednotky,

- vykonáva zdokonaľovaciu prípravu členov hasičskej jednotky, respektíve predkladá návrh na jej obsah zriaďovateľovi,
- vykonáva kontrolu dokumentácie hasičskej jednotky obce/mesta a určuje spôsob jej uloženia,
- vypracováva dokumentáciu na vykonanie taktického cvičenia.

Členovia DHZO, musia spĺňať vyššie spomenuté náležitosti, a sú povinný podriaďovať sa pri svojej činnosti príkazom veliteľa hasičskej jednotky. Primárnou úlohou DHZO je plnenie úloh súvisiacich so zdolávaním požiarov a vykonávaním záchranných prác v katastrálnom území obce. Obce môžu zriaďovať na základe písomnej dohody spoločný dobrovoľný hasičský zbor obce, v tomto prípade DHZO poskytujú potrebnú pomoc v tiesni na základe vyzvania alebo na základe pokynu svojho dispečerského pracoviska – ohlasovne požiarov v katastrálnom území týchto obcí.

Význam DHZO spočíva hlavne v zásahoch ako:

- Požiare, ktoré vznikli v prírodnom prostredí.
- Povodne a odstraňovanie ich následkov.
- Poskytnutie pomoci pri dlhotrvajúcich zásahoch.
- Technické zásahy jednoduchšieho charakteru, kde nie je potrebné použiť pokročilejšie technické prostriedky.

V uvedených zásahoch nie sú kladené vysoké požiadavky na zasahujúcich hasičov z hľadiska ich technického vybavenia a tiež odbornej prípravy. Príslušníkovi DHZO postačuje 40 hodinový kurz, nie je potrebné ďalšie odborné vzdelanie, nie sú potrebné žiadne skúsenosti zo zásahovej činnosti. Požiadavky na OOPP tiež nie sú vysoké v danom prípade postačuje dlhý montérkový odev, pracovné topánky, pracovné rukavice a prilba. Z vybavenia DHZO vyplýva, že nie sú pripravení na zložitejšie zásahy, kde je potrebné použiť napríklad autonómny dýchací prístroj, alebo hydraulické vyslobodzovacie náradie. (Dermek 2016)

Hasičská jednotka okrem zdolávania požiarov a vykonávania záchranných prác plní aj najmä nasledujúce činnosti:

- **zabezpečuje akcieschopnosť hasičskej techniky a vecných prostriedkov** (Úlohy, podmienky nasadenia a požiadavky na akcieschopnosť hasičskej jednotky podľa Vyhlášky MV SR č. 611/2006 Z. z. vyplývajú z príslušnej kategórie dobrovoľných požiarnych zborov obce, do ktorej je zaradený).
- **vykonáva v určenom rozsahu odbornú prípravu svojich zamestnancov a členov** (veliteľ, členovia, technici špecialisti),
- **informuje bez zbytočného odkladu o výjazde na zásah a zasiela správy o svojich zásahoch krajskému riaditeľstvu,**
- **vypracúva a vedie dokumentáciu hasičskej jednotky** (knihy o výkone služby (strážna kniha), správy o zásahu, ročného a mesačného plánu zdokonaľovacej prípravy, záznamu o účasti na zdokonaľovacej príprave, dokumentácie taktických cvičení a previerkových cvičení, na úseku strojnej služby: prevádzkového denníka o používaní hasičského automobilu a agregátu; vozového zošita, na úseku spojovacej služby: staničného protokolu rádiových služieb (ak má hasičská jednotka povolenie na rádiovú prevádzku podľa Vyhlášky MV SR č. 611/2006 Z. z.), v ohlasovni požiarov: knihy ohlásených prípadov, ostatnej dokumentácie vedenej v primeranom rozsahu.). (Štatút, 2020)

2. PRÁVNÝ RÁMEC DOBROVOĽNÝCH HASIČSKÝCH ZBOROV OBCÍ

Obec/Mesto ako zriaďovateľ dobrovoľného hasičského zboru, môže vydať vo vzťahu k hasičskej jednotke Všeobecného záväzného nariadenia alebo štatútu. V tomto prípade ide o dva rozdielne dokumenty, ktoré podliehajú rovnakými zákonmi ale odlišným paragrafom. Všeobecne záväzné nariadenie musí byť spracované v zmysle § 6 ods. 1 podľa zákona č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení, a vydá sa „Požiarny poriadok obce/mesta“. Táto možnosť je obsiahlejšia a obsahu okrem úloh hasičskej jednotky aj povinnosti zamestnancov, starostu a povinnosti na úseku ochrany pred požiarom. Štatút DHZO sa vydáva v zmysle § 10 ods. 2 podľa zákona č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení. Štatút upravuje postavenie, úlohy, spoluprácu so štátnymi a inými orgánmi, organizáciami a občanmi pri plnení

úloh na úseku ochrany pred požiarmi, jeho organizáciu, riadenie a početné stavy, základné zásady výkonu služby a vzťahy spolupráce s Civilnou ochranou Slovenskej republiky na úseku ochrany pred požiarmi a ochrany obyvateľstva v prípade vzniku mimoriadnych udalostí.

Zo strany zriaďovateľov DHZO je potrebné vytvárať personálne, organizačné a priestorové podmienky tak, aby dobrovoľne hasičské zbory obce zaradené do systému celoplošného rozmiestnenia síl a prostriedkov a v rámci IZS boli pripravené po všetkých stránkach plniť stanovené úlohy pri zdolávaní požiarov a vykonávaní záchranných prác v zmysle požiadaviek na akcieschopnosť, materiálno-technické vybavenie, odbornú pripravenosť, vybavenie osobnými ochrannými pracovnými prostriedkami a zdravotnej spôsobilosti hlavne v tých oblastiach územného obvodu okresného riaditeľstva, kde jednotka HaZZ nemá dostatočné plošné pokrytie a nespĺňa požiadavku času dojazdu na miesto nežiadúcej udalosti.

Na základe zákona NR SR č. 314/2001 Z. z. o ochrane pred požiarom je v § 15 odsek 1. písmena b) určená povinnosť obce „*zriadiť dobrovoľný hasičský zbor obce na zdolávanie požiarov a vykonávanie záchranných prác, ak ďalej nie je ustanovené inak; udržiavať jeho akcieschopnosť a zabezpečovať jeho materiálno-technické vybavenie*“, čo špecifikuje v § 33 odsek 2. zákon NR SR č. 314/2001 Z. z. kde negatívne vymedzuje povinnosť zriadiť ho. Obec nemá povinnosť zriadiť ho pokiaľ obec má menej obyvateľov ako 500. (Ballay, 2017)

Špecifikácia dobrovoľného hasičského zboru obce je definovaná v zákone NR SR č. 37/2014 Z. z. o Dobrovoľnej požiarnej ochrane Slovenskej republiky, kde v §3a písmena 1. „*Dobrovoľná požiarňa ochrana Slovenskej republiky každoročne z finančných prostriedkov získaných z dotácie podľa § 4 ods. 3 poskytuje finančné prostriedky obciam na účel finančnej podpory dobrovoľných hasičských zborov obce a občianskym združeniam zaradeným do celoplošného rozmiestnenia síl a prostriedkov.*“ z čoho vyplýva, že dotáciu môžu dostávať pokiaľ spĺňajú podmienky. Dourčenie podmienok stanovuje vyhláška MV SR č. 611/2006 Z. z. o hasičských jednotkách, ktorá v § 3 odsek 1. „*Dobrovoľné hasičské zbory obcí zaradené do kategórie podľa § 4 ods. 1 písm. a) až d) (tj. A1, A, B, C, D) sa na základe určenia stupňa nebezpečenstva katastrálneho územia jednotlivých obcí zaradia do celoplošného rozmiestnenia síl a prostriedkov.*“ pričom „*Do celoplošného rozmiestnenia síl a prostriedkov sa môže zaradiť aj občianske združenie, ktoré spolupracuje s Hasičským a záchranným zborom a disponuje špeciálnou hasičskou technikou na nasadenie pri rozsiahlych, zložitých a časovo náročných zásahoch (ďalej len "dobrovoľný hasičský zbor špeciál").*“. Z čoho vyplýva, že je povinnosť obce zriadiť a plniť si povinnosti vyplývajúce nie len z predložených právnych predpisoch, ale aj z ďalších. Na základe žiadosti (podanou starostom obce) o zaradenie do celoplošného rozmiestnenia síl a prostriedkov zriadení dobrovoľný hasičský zbor obce. Čo vyžaduje od obce splnenie predpísaných povinností, ktoré sú podľa vyhlášky MV SR č. 611/2006 Z. z. v § 4 konkretizované. (Ballay, 2017)

Vypracovaním Návrhu celoplošného rozmiestnenia síl a prostriedkov hasičských jednotiek na území Slovenskej republiky v roku 2013 a samotným realizovaním tohto projektu Ministerstvom vnútra Slovenskej republiky, došlo k masívnemu budovaniu dobrovoľných hasičských zborov obcí (DHZO) po personálnej a technickej stránke, pridelovaním vybranej hasičskej techniky a peňažných dotácií hasičským jednotkám vo väzbe na rizikovosť územia aj k reálnym možnostiam začlenenia týchto hasičských jednotiek do integrovaného záchranného systému. (Sučka, 2018) O celoplošnom rozmiestnení síl a prostriedkov DHZO pojednáva spomínaná vyhláška 611/2006 Z. z. o hasičských jednotkách. Vo vyhláške je uvedené, že Dobrovoľné hasičské zbory obcí, ktoré sú súčasťou konkrétnej kategórie DHZO sú zahrnuté do celoplošného rozmiestnenia síl a prostriedkov prostredníctvom určeného stupňa nebezpečenstva v konkrétnom katastrálnom území (tj. A1, A, B, C, D). Výsledok celoplošného rozmiestnenia síl a prostriedkov je:

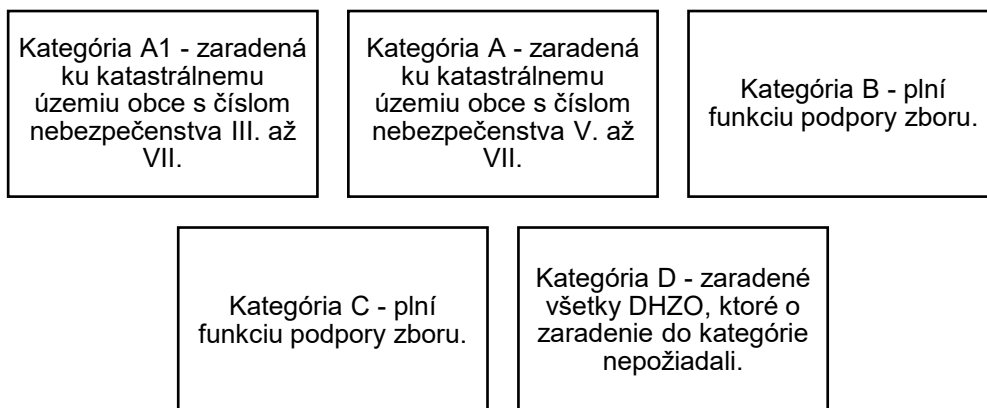
- Stanovenie minimálneho počtu hasičských jednotiek, ktorý je potrebný a tiež ich čas dojazdu na miesto určenia, ktoré sa nachádza v katastrálnom území obce v závislosti od jeho stupňa nebezpečenstva.
- Zaradenie do poplachového plánu.
- Návrh vytvorenia nových hasičských staníc. (Vyhláška MV SR č. 611/2006 Z. z.)

V spomínanom zákone NR SR č. 314/2001 Z. z. o ochrane pred požiarom, v § 33 odsek 7. je povinnosť obce informovať: „Ak dobrovoľný hasičský zbor obce zaradený do celoplošného rozmiestnenia síl a prostriedkov nie je schopný plniť podmienky jeho zaradenia, obec musí bez zbytočného odkladu túto skutočnosť oznámiť krajskému riaditeľstvu.“. (Sučka, 2018)

Vyššie spomenuté právne predpisy vytvárajú právny rámec pre činnosť DHZO od samotného procesu zriadenia hasičskej jednotky až po plnenie úloh pri zdolávaní požiarov, vykonávaní záchranných prác, zabezpečovaní akcieschopnosti hasičskej techniky a vecných prostriedkov, vykonávania odbornej prípravy členov v určenom rozsahu, vedenia a vypracovania dokumentácie hasičskej jednotky až po poskytovanie informácií krajským a okresným riaditeľstvám HaZZ o zásahovej činnosti a materiálno-technickom vybavení. (Sučka, 2018)

3. KATEGÓRIE DHZO PODĽA STUPŇA NEBEZPEČENSTVA

O celoplošnom rozmiestnení síl a prostriedkov DHZO pojednáva vyhláška 611/2006 Z. z. o hasičských jednotkách. Vo vyhláške je uvedené, že Dobrovoľné hasičské zbory obcí, ktoré sú súčasťou konkrétnej kategórie DHZO sú zahrnuté do celoplošného rozmiestnenia síl a prostriedkov prostredníctvom určeného stupňa nebezpečenstva v konkrétnom katastrálnom území. Vo vyhláške sa uvádza, že zbor by mal byť zaradený do jednotlivej kategórie na základe stupňa nebezpečenstva v danom území, ktorý vyplýva z analýzy požiarneho nebezpečenstva príslušného územia. V skutočnosti sa prítomnosť zboru v konkrétnej kategórii uskutočňuje prostredníctvom žiadosti obce, ktorá žiadosť odosiela na DPO SR. Zriaďovateľ DHZO, teda obec sa prostredníctvom svojich schopností, možností a splnenia nárokov na vybavenie DHZO môže rozhodnúť a požiadať o zaradenie do jednotlivej kategórie (obrázok 1).

Obrázok 1 Kategorizácia DHZO podľa stupňa nebezpečenstva

Jednotlivé kategórie sa líšia početnými stavmi, hasičskou technikou, vecnými prostriedkami aj prostriedkami jednotlivých odborných služieb. Hlavné rozdiely medzi skupinami A1 a A sú autonómne dýchacie prístroje, ktoré pri kategórii A1 musia byť k dispozícii ale pri kategórii A je to nutné len v prípade, ak si to vyžaduje požiarnebezpečnostná situácia v danom obvode. Obdobne to platí pre prenosný odsávač dymu alebo pretlakový ventilátor a pre prenosnú osvetľovaciu stanicu.

Rozdiel medzi kategóriou A a B je už markantnejší hlavne v čase výjazdu. Pri kategórii A je to do 10 minút od ohlásenia, no pri kategórii B je čas 2 hodiny na spohotovosť a následne 10 minút na výjazd. Ďalšie rozdiely sú v početných stavoch, kde pre kategóriu A platí 16 + 1 a pre Kategóriu B 9 + 1 a tiež pri vybavení hasičskou technikou.

Pri kategóriách B a C badať tiež značné rozdiely, ide najmä o odbornú prípravu členov DHZO. Pri dobrovoľníkoch v kategórii B je podmienkou, no v kategórii C nie. V kategórii C tiež nie je požiadavkou množstvo vecných prostriedkov a požiadavka na techniku je v podstate nulová. Dobrovoľníci v kategórii C majú v požiadavkách v podstate len jednoduché náradie ako lopata, krompáč, hasičská sekera a vybavenie OOPP. Početné stavy sú však rovnaké a líšia sa iba funkčným zložením, čo vyplýva z absencie techniky, ktorú keď nemáte nemusíte mať ani strojníka.

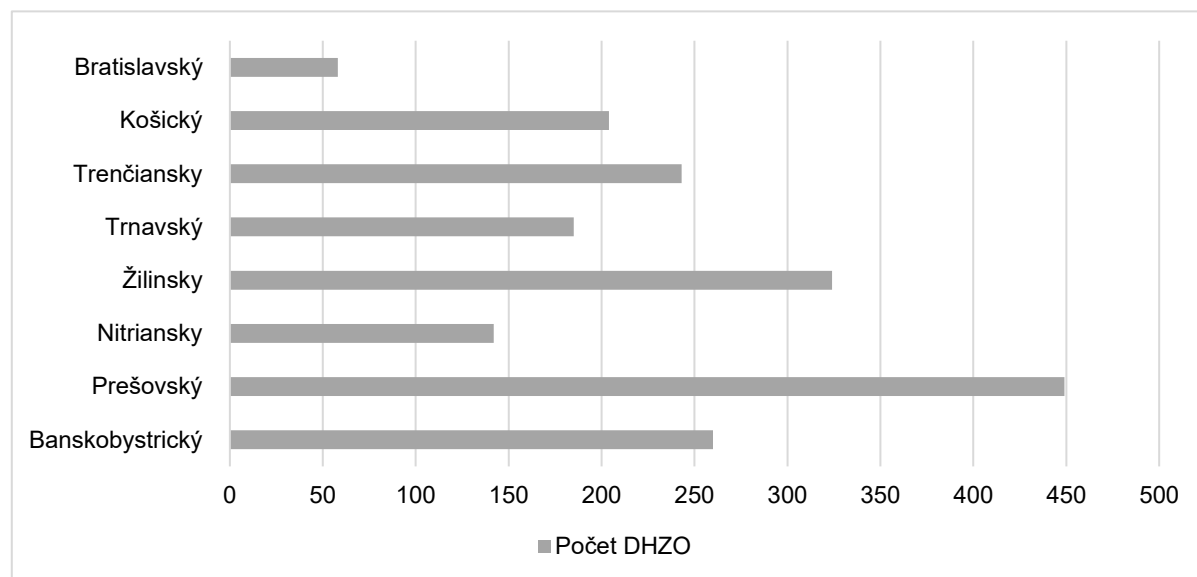
Pri kategóriách DHZO A1 a A môžeme hovoriť, že ide v katastrálnom území obce o významnú zložku pri prvotnom zásahu a pri poskytovaní pomoci. Výjazd Do 10 minút je síce o mnoho dlhší ako výjazd hasičských jednotiek HaZZ, ale z hľadiska umiestnenia hasičskej stanice DHZO, priamo v obci, môže byť čas dojazdu menší ako pri HaZZ.

Hasičské jednotky spadajúce do kategórií B a C nespĺňajú zo stránky akcieschopnosti dostatočné požiadavky na prvotný zásah, pretože ich spohotovosť je do dvoch hodín od vyzvania operačným strediskom. Z toho vyplýva, že nie sú významnou záchrannou zložkou. Väčší význam majú tieto kategórie pri dlhotrvajúcich zásahoch, kde pomáhajú vyťaženým jednotkám HaZZ. Pri takýchto zásahoch trvajúcich aj niekoľko desiatok hodín až dní je takáto pomoc určite na mieste.

Kraj	Kategória			
	A1	A	B	C
Bratislavský	0	3	41	14
Košický	2	8	115	79
Trenčiansky	4	12	159	68
Trnavský	0	25	131	29
Žilinský	1	14	207	102
Nitriansky	0	7	90	45
Prešovský	0	9	247	193
Banskobystrický	1	7	124	128
Spolu	8	85	1114	658
Celkovo DHZO	1865			

Tabuľka 1 Počet DHZO v jednotlivých kategóriách za rok 2021 (Krajské riaditeľstvá HaZZ, 2022)

Najväčší percentuálny stav DHZO v jednotlivých kategóriách tvorí približne 60% DHZO v kategórií B a najmenej v kategórií A1. Na obrázku 2 je uvedený počet DHZO podľa jednotlivých krajov za rok 2021.

Obrázok 2 Počet DHZO podľa krajov (Krajské riaditeľstvá HaZZ, 2022)

Obrázok 2 znázorňuje počet DHZO v jednotlivých krajoch, kde je jasné, že najvyšší počet DHZO sa nachádza v Prešovskom kraji a to 449 dobrovoľných hasičských zborov obcí po ňom nasleduje Žilinský s počtom zborov 324. S najmenším počtom dobrovoľných hasičských zborov obcí vystupuje v grafe Bratislavský kraj a to s počtom 58.

ZÁVER

Problematika dobrovoľných hasičských zborov obcí je veľmi náročná, vzhľadom k tomu, že na jej činnosť vplýva viacero faktorov. Výrazný vplyv má samospráva a záujem občanov/obyvateľov obce. Bez finančnej a materiálnej pomoci zo strany samosprávy je činnosť obmedzujúca, a bez záujmu občanov vzniká personálny deficit, ktorý má existenčný vplyv. Zo strany samosprávy, môže obec využiť všetky kompetencie v zmysle zákona č. 369/1990 o obecnom zriadení, a vypracovať všeobecné záväzne nariadenie alebo štatút DHZO. Obsahom všeobecne záväzného nariadenia je zriaďovacia listina a spomínaný štatút. Samotné prepojenie (odkaz) medzi 314/2001 o ochrane pred požiarmi a zákonom 369/1990 o obecnom zriadení, nie je. Avšak, ak existuje povinnosť zriadiť hasičskú jednotku na úrovni samosprávy, musí existovať aj uznesenie obecného zastupiteľstva, ktoré sa viaže k zriadeniu DHZO a následným vymenovaním veliteľa DHZO s vydaním menovacieho dekrétu. Po týchto uzneseniach obecného/mestského zastupiteľstva, je vhodné vypracovať zriaďovaciu listinu DHZO, ktorá je súčasťou všeobecne záväzného nariadenia.

POĎAKOVANIE

Článok bol spracovaný v rámci projektu VEGA 1/0628/22 Výskum bezpečnosti v obciach s ohľadom na kvalitu života obyvateľov.

ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY

- BALLAY, M. KUBÁŠ, J. 2017. *Právny status a spôsob výkonu dobrovoľného hasičského zboru miestnej úrovne územnej samosprávy*. Medzinárodný workshop: Bezpečnosť v lokálnom prostredí. FBI UNIZA. 2017. [cit. 2022-10-10] Dostupné na: <https://fbi.uniza.sk/uploads/files/1579521257-seculin-2017-zbornik.pdf#page=7>
- DERMEK, M. 2016. *Využitie dobrovoľných hasičských zborov obcí pri zásahovej činnosti*. 21. medzinárodná vedecká konferencia: Riešenie krízových situácií v špecifickom prostredí. FBI UNIZA. 2016. [cit. 2022-10-11] Dostupné na: <https://www.fbi.uniza.sk/uploads/Dokumenty/weby/rks-archiv/2016/articles/Dermek.pdf>
- Krajské riaditeľstvá Hasičského a záchranného zboru. 2022. Celoplošné rozmiestnenie síl a prostriedkov hasičských jednotiek v Slovenskej republike – Kategorizácia DHZO na rok 2021. [cit. 2022-10-11]. Dostupné na: <https://www.dposr.sk/index.php/2384-kategorizacia-dhzo-na-rok-2021>
- SUČKA M. 2018. *Postavenie a pôsobnosť DHZO v integrovanom záchrannom systéme a spolupráca s jednotkami HaZZ*. Okresné riaditeľstvo Hasičského a záchranného zboru Trebišov.
- Štatút dobrovoľného hasičského zboru mesta Vráble. Mesto Vráble – dokumentácia mesta.2020. [cit. 2022-10-14] Dostupné na: https://www.vrable.sk/download_file_f.php?id=1430100
- Vyhláška MV SR č. 611/2006 o hasičských jednotkách, v platnom znení
- Zákon č. 37/2014 Z.z. o Dobrovoľnej požiarnej ochrane Slovenskej republiky, v platnom znení
- Zákon č. 369/1990 Z.z. o obecnom zriadení, v platnom znení.
- Zákon č. 314/2001 Z.z. o ochrane pred požiarmi, v platnom znení

Michal Ballay, Ing., PhD., LL.M.

Žilinská univerzita v Žiline, Fakulta bezpečnostného inžinierstva, Univerzitná 8215/1, 010 26 Žilina, Slovenská republika

e-mail: michal.ballay@uniza.sk
